

IZHAJA MESEČNO — CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN
NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 7

STEV. 2

FEBRUAR 1957

LETO XVI

Gojimo in branimo slovenstvo

Predavanje za marec. — Spisal dr. Ivo Česnik

Ta moj kratko odmerjeni referat naj naznača samo nekatere misli in nasvete, kako naj naša prosvetna društva med svojim članstvom in med ljudstvom vzbujajo smisel za gojitev in ohranitev slovenstva, kako naj zlasti skrb za narodno vzgojo pri onem delu svojega članstva, ki ga hočejo v farah in občinah imeti za elitno četo katoške in slovenske misli!

Spominjam se na veliko skupno zborovanje PZ v Mariboru l. 1905, ki sem se ga udeležil kot abiturient. Dr. Krek je na tem zborovanju poudarjal, da je naša prosvetna organizacija, ki obsega vso slovensko domovino od Šmohora v Ziljski dolini do št. Ilja v Slovenskih goricah pa do Nadiže — močan obrambni zid proti prodiranju tujega elementa v naše ozemlje, da ta prosvetna organizacija podira umetne zidove. Štajerske, Kranjske, Koroške, Slovenske Benečije in Primorske ter širi misel enotnega slovenstva. Če je prosvetna organizacija imela tako velik eminentno narodni pomen za tedanje dni, ga ima — tako trdim brez pretiravanja — enako tudi za sedanje dni.

Svobodomiselstvo ter nemški in italijanski šovinizem so v onih dneh izpodjedali zdrave korenine slovenskemu drevesu, otroka svobodomiselstva

— komunizem in fašizem bi mu jih hotela izpodjedati danes.

Pa so bila prosvetna društva tedaj in so prosvetna društva danes oni močni činitelj, ki naj pomaga v zvezi s Cerkvijo ohraniti slovenski dom, slovensko družino, slovenski jezik in svetle tradicije prednamcev, da jih zamoremo nepokvarjene izročiti zanamcem po izreku velikega slovenskega škofa Slomška: »Sv. vera nam bodi luč, materni jezik pa ključ do zveličavne krščanske omike!«

Kako pa naj vršijo naša prosvetna društva to svojo sveto misijo gojitve, ohranitve in brambe slovenstva?

Prva naloga je privzgojitev narodnega ponosa, narodne zavednosti, enotnosti slovenstva in pobijanja malodušnosti. Tolikokrat čujemo, da smo majhen narod, da je naša borba skoro brezupna, da smo stisnjeni med Nemce, Italijane in Madjare, da si hoče krčiti pot preko naših narodnih manjšin tujec v našo zemljo, da Italijani s svojo propagandno literaturo širijo misel, da spada Gorenjska kotlina in Savska dolina tja doli do Trbovelj v območje italijanskega imperija, da hitlerijanstvo po svojih emisarijih, po tiskani besedi in zemljevidih hoče prikazati, da celo Sp. Štajerska spada v nemško področje.

Jaz pa pravim, da naša narodna zavest terja, da pobijamo tako malodušnost. Niti pedi slovenske posesti niti onstran niti tostran državnih mej ne bi smeli izgubiti!

Če je mali irski narod ohranil v tristoletnem boju svojo narodno samobitnost in vero v borbi z angleškim imperijem, če 100.000 Islandcev oblikuje svoje kulturno življenje — svoj jezik in svoje slovstvo in živi celo samostojno politično življenje, tudi nam ne smejo omahovati roke in ne sme kloniti glava. Ne število, ampak volja naroda odločuje.

Neštetokrat opazujemo premalo narodnega ponosa. Naši slovenski fantje pridejo od vojakov, priučili so se nekaj srbohrvaških besedi, pa ob vsaki priliki doma in v gostilni, na sodniji in na cesti govore spakedrano, da žalijo uho in materinščino. Pa kaj bi zamerili to našim fantom! Saj izobraženstvo ni nič boljše! Celo naši časnikarji so nedavno z nemškimi tovariši iz tretjega carstva govorili le nemški. V zahvalo za to so ti potem ignorirali slovenski narod, kot bi ga ne bil Bog ustvaril in bi slovenske zemlje ne bilo.

V narodnem ponosu, a ne morda bahavosti, in v narodni zavesti moramo posnemati Čehe, ki so si znali pridobiti spoštovanje pred Madjari in Nemci v lastni državi, da celo pred Židi, da govore po češko. Pri nas v Zagrebu in Belgradu, kjer je židovski živelj precej močan, si še nismo pridobili tega spoštovanja. Židje še vedno kramljajo po nemško.

Še danes ni misel o enotnosti slovenstva prodrla v široke ljudske plasti. Zgodovinske meje Štajerske, Koroške, Kranjske in Primorske so predolgo ločile Slovence, da bi v 20 letih na to pozabili in bi na primer Štajerc vzljubil v Kranjcu, Korošcu in Primorcu samo brata Slovenca in se zavedal, da smo le v gojitvi slovenske skupnosti močni in da brez enega in drugega ni enotnega naroda in da drug drugega za ohranitev našega narodnega značaja in naše samobitnosti potrebujemo... Kako živo čutimo, da primorski Slovenec — Goričan, Vipar-

vec, Kraševac, Pivčan živi v drugi državi, da nam manjka njegovega vselega značaja in njegove ambicioznosti, da živi Korošec v drugi državi in da pogrešamo njegove mehke in globoke čutne narave.

Drug važen problem, kateremu naj posvečajo naša prosvetna društva veliko pažnjo in ki posega globoko v ohranitev in obrambo slovenstva, je milijon Slovencev, ki biva izven Slovenije, v diaspori — Zagrebu, Belgradu, Južni Srbiji, po vseh kontinentih sveta, zlasti v Združenih državah Severne Amerike in v Argentini — v izseljenstvu — in pa naša koroška ter primorska narodna manjšina. Važna je tudi slovenska manjšina na Kočevskem. O teh narodno obrambnih problemih sem obširno govoril na tečaju PZ 4. novembra 1956. PZ je ta moj referat izdala in ga razposlala prosvetnim društvom. Zato na tem mestu ne bom razmotrival teh vprašanj, ker imajo prosvetna društva priliko, da se z njimi seznanijo iz tiskane besede.

Poudarjam samo eno misel: Dolžnost krščanske ljubezni do naroda, do naših rojakov, zapuščenih, narodno zatiranih nalaga našim prosvetnim društvom, da se za ta milijon izven naših državnih mej zanimajo, spoznajo njegovo življenje, njegove kulturne in gospodarske razmere in zanj tudi kaj žrtvujejo. Ti rojaki so kri naše krvi, sinovi iste skupne domovine, katere se v tujini otožno spominjajo, kot bi jim iz duše kipele besede poljskega pesnika Adama Mickiewicza: »Domovina moja, ti si kakor zdravje! Kako te je treba ceniti, ve samo tisti, ki te je izgubil!«

Vedeti pa tudi moramo, da sta koroški in primorski Slovenec močna jezova proti širjenju in prodiranju tujega nemškega in italijanskega vpliva na naše ljudstvo in ozemlje v jugoslovanski državi.

Tretje, za kar bodo naša društva budila zanimanje, je lepota slovenske zemlje. Stvarnik je poselil naš narod na tako lep kos zemlje, da ga hodijo leto za letom občudovat tujci. Ni vredna zanimanja samo naša gorenjska Švica z visokimi gorami in čudovitimi

jezeri, bistrimi potoki in rekami, čudovitimi dolinicami med gorami, ki spadajo med najlepše na svetu. Tudi Dolenjska z valovitimi polji, dolinami, hribi, starimi gradovi, bajnimi Gorjanci in drugimi hribočki, posejanimi s cerkvicami, s pronicajočimi vodami in vinogradnimi brajdami, in Notranjska s podzemskimi jamami, presihajočim Cerkniškim jezerom, temnimi gozdovi, zelena Štajerska, pa prekrasna Koroška in Primorska s svojimi gorami, ravninami, Krasom in morjem, zaslužijo občudovanje! Vse te pokrajine so vredne zanimanja, sploševanja in proučevanja, pa tudi vsi oni kraji, kjer je že zamrla slovenska govorica ali se bori z največjimi težavami za svoj obstoj v cerkvi in domači hiši: to so kraji naše narodne manjšine na Madjarskem in v Slovenski Benečiji.

Ne le pokrajine, še bolj nas zanimajo prebivalci te zemlje, njihov značaj. Vsi so kri slovenskega rodu, pa po svojih duševnih in telesnih lastnostih, po svojih šegah in navadah, po svojih vrlinah in napakah, po svojem jezikovnem izražanju tako različni. Nanje je vplival zgodovinski razvoj, nanje so vplivale tuje kulture, klimatične razmere, narava, gore in morje. Tako ima slovenstvo vse polno svojih tipov: panonski tip Prekmurca in Murapoljca, Slovenjgoričana, Pohorca, Dravskega dolinca in Savinjščana, Korošca in sicer Ziljana, Kanalca, Podjunca; Kranjca; Gorenjca, Dolenjca, Notranjca in še tu zopet po dolinah in gorah svojevrstno oblikovane tipe, da omenim kot primer Ribničana, Podgorca in Belokranjca na Dolenjskem ali Poljanca in Bohinjca na Gorenjskem. Poseben tip so Primorci, na katere je močno vplivalo morje, ravnina in Kras. Tu je zopet cela kopica različnih značajev: trdega Kraševca in zapuščenega Istrana, šegavega Vipavca, veseljaškega Brijca, upornega in trpklega Tolminca iz goriških gora.

Čudovito lepe so narodne šege, narodni običaji, duša slovenstva se zrcali v narodnih pregovorih, pesmih in pravičkah. Po mnogih krajih vse to zamira. Moderni plitvi duh je vsemu

temu sovražen ali pa vsaj za vse to indiferenten. Mirno življenje, polno poezije na domači grudi izginja, izginja tudi vzajemnost veselja in žalosti ob skupnih vaških praznikih, izginjajo lepi narodni, z verskimi motivi prepleteni običaji ob rojstvu, svatbi, smrti in pogrebi, ginevajo narodne noše. Naša društva naj budno pazijo nad temi starimi spomeniki našega narodnega življenja, naj jih zbirajo in ohranjajo! Kar je bilo sveto očetu, naj bo tudi sinu! Če je oče bival v lepi, v starem slogu zgrajeni hiši, naj sin te častitljive stavbe ne podira in je ne nadomešča z moderno, ki ne spada v vaški milje!

Nekaj pristnega svojega vsej slovenski zemlji so poleg cerkvic na hribočkih tudi nešteta božja znamenja ob cestah in na samotnih križpotih. Naj bi le iz naše zemlje ne izginjala, ampak se nadomeščala ob razpadlosti in preperelosti z novimi, lepimi, odgovarjajočimi estetičnemu čutu!

Slovenstvo je oblikovala tudi zgodovina. Od naseljevanja po odhodu Langobardov v Gornjo Italijo v 6. in 7. stoletju pa do danes je dolga doba, ki je vplivala na naš razvoj in narodno bitnost. Potrebno je, da naša prosvetna društva seznanijo članstvo z glavnimi zgodovinskimi dogodki: S poganstvom naših prednikov, pokristjanjenjem, samostojnostjo Karantanije, srednjeveškimi gradovi in mesti in samostani na naši zemlji, z reformacijo in protireformacijo, kmečkimi upori, s francosko okupacijo in Napoleonovo Ilirijo, z narodno prebujo, s političnimi borbami za Zedinjeno Slovenijo v bivši Avstro-Ogrski, z borbami za narodno in jezikovno enakopravnost in z najnovejšo borbo pred in med svetovno vojno za novo jugoslovansko državo.

Potrebno je, da se naša društva seznanijo tudi s slovensko literarno zgodovino, ki je tesno združena tudi z razvojem našega jezika. Naše ljudstvo mora poznati vsaj najvažnejše in največje oblikovalce naše duhovne kulture in naše besede od Trubarja in škofa Hrena preko Prešerna, Levstika, Stritarja, Gregorčiča, Medveda,

Finžgarja, Čankarja, Župančiča, Silvina Sardenka in drugih.

Še eno misel bi rad sprožil. Ni nova, govoril je o njej v slovenski uri našega radia inspektor Dolenc. Jaz jo hočem v par bežnih potezah samo označiti.

Najvažnejše vprašanje za vsakega posameznika je ono vprašanje, ki je bilo napisano na vratih delfiškega preročišča: »Spoznaj samega sebe!«

Tudi za narod velja to načelo. Tudi narod naj spozna svoje vrline in svoje napake, naj spozna to, kar ga dviguje, kar mu daje veljavo med ostalimi narodi, spozna naj pa tudi to, kar ga ponižuje in hoče upropasti. Najde naj recept za zdravlje, da ozdravi in srečno živi!

To vprašanje je še deloma neraziskano, ker smo do sedaj premalo nanje mislili. To vprašanje se tiče našega narodnega značaja, značaja naroda v raznih pokrajinah.

PZ je sprožila to vprašanje na svojih prosvetnih večerih. Čuli smo temeljita predavanja o značajih Gorenjca, Pohorca in Slovenjegoričana in goriškega Slovenca: Tolminca, Brijca, Vipavca in Kraševca.

Kdo pa naj proučuje naš narodni značaj? To bo zamogel pač intenzivno storiti le znanstvenik na naši univerzi. Toda gradivo iz raznih področij mu zamore dati ona naša inteligenca, ki ima največ stika z narodom: duhovščina, učiteljstvo, sodniki, odvetniki in zdravniki, ki službujejo in delajo med ljudstvom dolga leta v raznih krajih.

Veliko gradiva bo dobil znanstvenik iz narodnih pesmi in iz našega slovstva. Saj so nekateri pisatelji pokazali v svojih povestih in romanih nazorne značaje posameznih pokrajin: Finžgar Gorenjca iz gorenjske savske kotline, Tavčar Poljanca, Levstik in Stritar Laščana, Jurčič Stičana, Podgorčan Suhokranjca, Pregelj Tolminca.

Zanimivo je tudi, kako so sodili o nas tujci, ki so nas opazovali. Ravnatelj dr. Mal zaznamuje v svoji Zgodovini slovenskega naroda sodbo Nemca Rohrerja iz leta 1804 takole: »Dolenjec je zbadal Gorenjca, češ, da se

pol ure pred gostilno pomišlja, ali bi šel noter ali ne.« O Dolenjcu pa sodi, da hodi brez pomisleka v gostilno, se rad upijani in leze v dolgove. Zato je po večini reven, dočim je Gorenjec zmeren, marljiv in imovit in si šteje lahko v srečo, da ne raste na njegovi zemlji vinska trta. Gorenjec je mož beseda, možat in odkritosrčen, kajti nikdar ga niso tlaka in graščinske datjave tako trle kakor Dolenjca.

Končni cilj temu študiju bi moral biti zapopaden v misli: česa je treba za ozdravitev naših narodnih napak? Ta študij bi moral biti intenzivno delo, v katero posegajo inteligentni z živo besedo v časopisju, na prižnici, v šoli in naših prosvetnih društvih, v živahnih razgovorih pri fantovskih in dekliških sestankih in pri shodih. Povsod opozarjamo z besedo, kakšni smo, kakšni hočemo in moramo biti!

Pri tem pa nam bodi vedno pred očmi resnica! Slovenci kaj težko prenesemo kritiko in kaj težko prenesemo kako nevšečno, četudi še tako resnično besedo. Profesor Ljudmil Hauptman je zapisal nekoč besede, da bo treba na našem grobu, ko umre poslednji Slovenec, zapisati: »Tukaj počiva narod, ki ni prenesel resnice.«

Da pa te bridke in trpke Hauptmanove besede ne bodo obveljale, je treba, da pač gremo sami vase, si izprašamo narodno vest in se zavedamo, da velja v veliki meri tudi za nas pregovor: »Vsak je svoje sreče kovač!«

Lepo oblikovana slovenska beseda, ki so jo literati vzeli od ljudstva in uglasili do neprimerne višine, naj naša društva goje, negujejo in vežbajo v dramatskih predstavah, deklamacijah, recitacijah in predavanjih! In naj ne bo slovenska leposlovna in poljudno znanstvena knjiga le v knjižničnih predalih prosvetnih društev, ampak naj jo člani, zlasti mladina here! Naj telesna vzgoja, ki se bo gojila intenzivneje, ne jemlje smisla za to stran vzgoje naše mladine!

Ljudstvo naj izve po naših društvihi tudi za naše umetnike, slikarje, kiparje, glasbenike. Naj izve za naše velike cerkvene kneze in nabožne pisatelje, ki so z ljubeznijo do vere in

Cerkve tako lepo spajali ljubezen do moralnega podviga slovenstva! Ne bomo pozabili tudi kladivarjev našega političnega življenja in borcev za naše narodne in gospodarske pravice, naših združenih delavcev in gospodarstvenikov!

Ne bomo pozabili tudi naše borbe za naše jezikovne pravice, v šoli glede monopolizacije knjig, za enakopravnost slovenskega jezika na vseh možgih tiskovinah od državnih papirnatih novčanic do davčnih plačilnih na-

logov, od napisov na javnih poslopih in železniških vagonih do občinskih tabel. Pa nam pri tem ne bo nihče očital separatizma, kot se je to dogajalo v komaj pretekli dobi, kajti čim boljši in čim zavednejši Slovenci smo, tem boljši smo Jugoslovani, ker le popolna enakopravnost na vseh področjih ustvarja zadovoljne državljane, ki kot granitna skala stoje trdno na braniku proti vsem notranjim in zunanjim državnim sovražnikom.

Delo v prosvetnih društvih naj se vrši v kmečkem pravcu

Na I. zvezinem svetu je imel g. Ludovik Puš referat o kmetsko stanovski izobrazbi v prosvetnih društvih. Glavne misli referata smo priobčili v prejšnji številki. Ker pa je referent zaključil svoj referat z resolucijo: Vse prosvetno delo v onih društvih, katerih člani so večinoma kmetje, naj bo usmerjeno v kmečkem pravcu.

Zato je odbor PZ o tej resoluciji razpravljal na eni zadnjih sej in razmišljal, kako bi to resolucijo spravil v življenje. Določile so se sledeče smernice, katere naj služijo društvenim delavcem kot podlaga, kadar pripravljajo sporede za prosvetno delo v društvih.

I. Predavanja in prosvetni večeri.

Predavatelji, ki nastopajo v društvih, naj obravnavajo snov iz vidika kmečkega človeka. Zato naj opuščajo vsako prikazovanje izobraževalne snovi, katero bi vleklo kmečkega človeka, posebno pa mladino, s kmečke domačije in mu odtuževalo domačo hišo. Vsa snov naj se nanaša na kmečke razmere in naj se črpa iz zdravih osnovnih vrelcev pristne kmečke miselnosti. Predavatelj vrši važno vzgojno nalogo ljudstva, zato mu mora odkriti tudi slabe strani njegovega življenja in ga nikdar ne povzdigovati preko stvarnega stanja. Smotreno naj predavatelj biča precej ukoreninjeno kmečko bahavost in nadutost in ga nadomešča s pravim kmečkim stanov-

skim ponosom. Večkrat naj se poudarja stanovska vzajemnost, vaska povezanost, obnovijo naj se one lepe socialne lastnosti, ki so bile ukoreninjene na kmetih ob priliki poroke, pogrebov, požarov in drugih nesreč. V tej zvezi naj predavatelji tudi opozarjajo na pripovedne spise, kateri obravnavajo pristno kmečko zdravo življenje, kot n. pr. Finžgar, Detela, Jaklič. Če bodo predavatelji upoštevali te smernice, potem bodo predavanja in prosvetni večeri nudili res nekaj domačega, pristnega, navzoči se bodo čutili, kakor pod domačo streho in se bodo radi udeleževali predavanj in pozorno sledili tudi predavatelju.

II. Igre in predstave.

Kadar dramatični odsek pripravlja tvarino in snov za bodočo sezono, ne sme režiser kar slepo segati po novejših igrah in jih uvrščati med program, če le odgovarjajo njegovemu okusu. Vprašati se mora, ali so igre namenjene režiserju in igralcem ali poslušalcem in obiskovalcem. Treba je torej upoštevati poleg želje igralcev tudi vzgojno stran, kako bo igra vplivala na poslušalce. Igra, ki v kakršnikoli obliki žali in smeši kmečki stan, ne sme priti na oder. Izginejo naj časi, ko se je našega kmeta predstavljalo na odrih kot burkleža ali omejenega človeka, iz katerega se ima pravico norčevati vsak mestni lizun. Predstava naj bo taka, da jo bo lahko razumel

tudi najpreprostejši kmečki poslušalec, obenem pa naj bo zajeta iz domačega vsakdanjega življenja. Res, da so redki pisatelji, ki znajo dramatično obdelati kmečko življenje, in to od vesele kakor tudi od žalostne strani. Kot pisatelji, ki so vsega spoštovanja vredni in priporočljivi, so: Finžgar, Medved, Jalen, Detela, Remec, Narte Velikonja; vsi ti so svoje igre vzeli iz vsakdanjega kmečkega življenja in zato tudi sežejo najbolj globoko v srce našega kmeta. Kako lepo na primer slika nespametno pravljanje pisatelj Finžgar v svoji »Verigic«, toda predaleč bi prišli, če bi naštevati vse igre, ki bi prišle v poštev. Saj imena pisateljev za to jamčijo. Skrb našega ljudskega odra naj bo, da bo imel vedno dovolj kmečkih iger na razpolago.

III. Petje.

Znova se opaža, da izgineva prava narodna pesem in mesto zavzemajo razni iz tujine prinešeni šlagerji. Naloga prosvetnega društva pa je tudi skrbeti, da se v okviru društev goji pristna narodna pesem v taki obliki, kakor zadoni zvečer na sredi vasi. Naši fantje jo zapoje na vasi, jo zapoje na travniku, v gozdu in pri kakršnem koli skupnem delu. Pesem jim lajša težko delo. Za pristno narodno pesem se pri nas zelo trudi Pevska zveza, katera vzgaja pevovodje in jih na to tudi vedno opozarja. Zato naj društva in njihovi pevski odseki slede navodilom Zveze, katera bo gotovo polagala vso važnost, da se ohrani pristna slo-

venska narodna pesem, obenem pa razmeram primerno pospeševala tudi slovensko umetno pesem. Velika sovražnica narodne psemi je gramofonska glasba, ki ne podaja skoro nikdar psemi v pravi obliki. Skrajni čas je, da se nabavi aparatura, ki naj izdeluje prvovrstne posnetke na ploščah, na ta način bi si zbrali celo vrsto res pristnih posnetkov naše narodne psemi, pri kateri bi sodelovali naši kmečki pevci. Samo na kmetih je še doma pristnost petja.

IV. Prosvetna zveza in Kmečka zveza

Odločno je treba odkloniti mišljenje, da v isti župniji ni potreba obeh organizacij. Kmečka zveza hoče zajeti v organizatornem pogledu mnogo bolj na globoko in pritegniti k delu vse kmečko podeželje, dočim naj pa Prosvetna zveza in njena društva skrbje v smislu zgornjih načel za splošno izobrazbo podeželja v takem obsegu in v taki obliki, da je snov primerna za vse stanove, tako za kmeta, delavca, obrtnika, ker so vsi nižji stanovi izšli iz kmečkih hiš. Zato naj bo izobrazba naslonjena na zdravo kmečko miselnost. Kmečka zveza pa naj se omejuje na stanovsko izobrazbo samo kmečkih ljudi, zato naj prireja stanovska predavanja, strokovne tečaje, zborovanja in slično. Tako se bo obojno delo spopolnjevalo in si ne bo nikdar nasprotovalo. Obe organizaciji imata dovolj široko polje za delo, katerega na nobeni strani ne bo zmanjkalo. Povsod naj bo načelo: nazaj h kmečki grudi!

„Domoljub“

Najboljši prijatelj slovenske kmečke hiše je brez dvoma tednik »Domoljub«. Letos je stopil v svoj zlati jubilej in ne bi bilo znak hvaležnosti, če se ga ne bi tudi naša prosvetna društva ob tej priliki spomnila. Od prvih početkov je »Domoljub« nutil prosv. društvom svoje predale na razpolago, za članke, za novice in kulturne vesti. Dolgo vrsto let je prinašal celo posebno mesečno prilogo pod naslovom »Društvenik«, kjer so dobivali člani prosvetnih društev mnogo nasvetov in

navodil za društveno delo. Skozi 50 let je bil »Domoljub« tistim osnovnim načelom in onemu katoliškemu prepričanju ter odkriti ljubezni do naše slovenske zemlje, ki so osnovno gibalno vsega našega prosvetnega dela. Katoliška zavest, narodna zavest in pošten značaj so temelji, na katerih gradimo tudi ljubezen do naše spupne jugoslovanske države.

Za zlati jubilej »Domoljuba« so šli člani naših prosvetnih društev v boj, da bi zvišali število naročnikov. Upra-

ra je razpisala več nagrad, ki pa niso bile namenjene posameznikom, temveč društvom in njihovim odsekom. Ta način razpisa ima velik vzgojen pomen. Tukaj niso šli člani zato na agitacijsko delo, da bi si pridobili sebi kako nagrado, temveč šli so za skupni cilj za interes in procvit društva, oz. odseka ali krožka. Zavest skupnosti, ki jo danes tako pogrešamo tudi že v naših kmečkih vaseh, v zadružništvu, se je vsaj v naših prosvetnih organizacijah pokazala ob tej priliki v najlepši luči, in to naj bo v ponos vsem prosvetnim društvom.

Delo za katoliški tisk je naloga vseh katoličanov in sicer ena prvih v sedanjem času. Je to pravi apostolat dela, da spravimo v vsako katoliško hišo katoliški list. Eni župniji se je posrečilo, da ima letos vsaka hiša v fari naročenega »Domoljuba«, župljani so torej enega duha in enega srca. S ponosom gleda na to župnija Rove pri Kamniku in to mora biti cilj vsakega društva, da izpelje slično apostolsko delo v svoji župniji. Ako bo delo smoteno urejeno in se vršilo postopoma, bomo to tudi dosegli.

Nagrade, katere je razpisala uprava

»Domoljuba«, bodo dobile sledeče župnije: Prvo mesto si je priborila župnija in naše organizacije v Škocjanu pri Mokronogu, zato dobijo 5000.— Din; drugo nagrado v višini 2000.— Din dobijo organizacije na Blokah pri Cerknici, tretjo nagrado po 1000.— Din dobijo v Šmihelu pri Novem mestu, v Cerkljah pri Kranju, Stari trg pri Rakeku, Polhovgradec in Cerknica.

Gotovo bodo veseli knjižničarji onih 10 prosvetnih društev, ki so dobili kot nagrado po 100 slovenskih knjig. To so društva: Sodražica, Sv. Trojica v Tržiču, Horjul, Št. Jernej, Ambrus, Begunje pri Cerknici, Dobrepolje, Vodice, Šenčur pri Kranju in Ribnica.

Praznim društvenim blagajnam bo kaj dobro došlo 500.— Din, katere bodo dobile društvene blagajne v sledečih župnijah: Sv. Križ pri Kostanjevici, Kostanjevica, Smlednik, Struge Št. Peter pri Novem mestu, Predoslje, Dobrnič, Gorje, Komenda, Stopiče, Mokronog. — Po 250.— Din pa: Mirna peč, Škocijan pri Turjaku, Št. Rupert, Dobrova pri Ljubljani, Ziri, Rova pri Kamniku, Podzemelj, Boštanj in lg. Iskrena hvala vsem vnetim propagatorjem!

Na kongres Kristusa Kralja!

Slovenska javnost je bila že obveščena, da se bo letos od 25. do 29. junija vršil V. kongres Kristusa Kralja in sicer to pot v Poznanju, na sedežu poljskega primasa kardinala Hlonda, ki je protektor imenovanega kongresa. Ker se vrši ta kongres na slovanskih tleh in to v najbolj katoliški slovanski državi, je nujno, da se tega kongresa v večjem številu udeleže tudi katoliški Slovenci. To priliko bomo porabili, da vrnemo obenem tudi obisk kardinalu Hlondu, kateri je zastopal sv. Očeta na II. jugoslovanskem evharističnem kongresu v Ljubljani, obenem pa bomo porabili to pot za spoznavanje poljske države, njenih kulturnih spomenikov ter se bomo obenem poklonili kraljici Poljske, Materi božji v Čenstohovu. Naš program upošteva vse omenjene momente in ga danes v kratkem podajamo. Odpo-

tovali bomo iz Ljubljane 24. junija z brzovlakom opoldne in pridemo naslednje jutro zjutraj ob 8 v Krakovo. V Krakovem si po zajtrku ogledamo grad Wawel, kraljeve grobove, po kosilu pa napravimo izlet v svetovno znano Wieliczko, kjer so svetovno znani solnati rudniki. Prenočili bomo v Krakovem, naslednje jutro 26. junija pohodimo na Jasno goro na najbolj znamenito božjo pot poljske države, ki je obenem največja slovanska Marijina božja pot. Tu opravijo izletniki romarske pobožnosti in si ogledajo zanimivosti. Po kosilu se odpeljemo v Poznanj, kamor pridemo ob 9 zvečer. Naslednji dan bodo prisostvovali izletniki zborovanjem in cerkvenim slovesnostim, popoldne pa je izlet v Gnjezno, kjer si ogledajo izletniki znamenito stolnico. Proti večeru se vrnejo nazaj v Poznanj. 28. in 29. junija

prisostvujejo cerkvenim slavnostim, ogledajo si med tem zanimivosti mesta in prisostvujejo zaključni procesiji. Zvečer se odpeljejo v Varšavo, kamor pridejo zjutraj. Po zajtrku si ogledajo zanimivosti mesta ter se proti večeru odpeljejo proti domu, kamor pridejo 1. julija ob 5 popoldne. Vso slavnost bi zelo povzdignile naše slovenske narodne noše, katere naj iz-

letniki gotovo vzamejo s seboj. Vsi stroški, t. j. vožnja III. razreda od Maribora do Maribora, hrana in stanovanje, takse, vstopnine in izleti znašajo 2500.— Din. Za ta izlet se je treba prijaviti najkasneje do 1. maja pri Prosvetni zvezi v Ljubljani, Miklošičeva c. 7, kjer je treba plačati tudi 500.— Din kot prvi obrok, ostala vsota se plača 1. junija.

Nove ljudske igre

»Založba ljudskih iger« je založila v svojem 19. zvezku novo igro v 2 dejanjih, katero je napisal F. S. Finžgar pod naslovom **Nova zapoved**. Nova zapoved je evangelijska zapoved ljubezni, že davno razodeta in naložena človeku. Toda še zmerom je nova tudi v našem času, ker ji ne zadostuje samo poznanje in priznanje, temveč kliče predvsem po izpolnjevanju in hoče nekega uradnega in navideznega, temveč dejanskega pričevanja od slehernega človeka. Finžgarjeva igra bistveno pripada repertoarju našega ljudskega odra, ker tako neopazno vzgaja in usmerja pogled v sredo stvari, ki jo povsod čutimo, in si ne znamo ali se je ne upamo zadosti priznati. Finžgar

je v tej drobni knjižici spregovoril po resnici in pravici brez vsakega obzirnostnega zabrisovanja.

Ljudskih iger 20. zvezek pa prinaša **Karla Goldonija »Zdraho na vasi«**, ljudsko komedijo v treh dejanjih, katero je prevedel in za slovenske odre priredil **Niko Kuret**. Obenem je prenesel na domača tla s primorskim okoljem tudi dejanje in vnesel slovenske običaje. Prav radi krajevnih primorskih izrazov pa bodo največ morali izraze spreminjati, kakor prevajalec tudi sam omenja. Komedija se začneja in razvija na ženskih čenčah ter jo spletajo različni značaji brez hudobij in zlobe, pa se zmerom poravnata in konča v spravi.

II. zvezin svet

V sredo, dne 5. marca, so zopet poabljeni zastopniki dekanjskih odborov v Ljubljano na posvetovanje, ki bo ob 9 v posvetovalnici KTD, Jugoslovanska tiskarna. Prosimo, da dekanjski zastopniki podajo izčrpno poročilo o delu prosvetnih društev v tekoči zimski sezoni. Dobro bi služilo v informacijo centrali, kakor dekanjskim odborom tudi gibanje nasprotnih organizacij ter poročilo o vzrokih, zakaj se društva ne morejo povsod dovolj razviti, kakšne so ovire in odkod

prihajajo. Treba bo določiti tudi datume in sporede dekanjskih prosvetnih taborov v pomladno letni sezoni. V ta namen naj se dogovorijo s fantovskimi okrožji in okrožji dekliških krožkov, da se vrše vsi ob istem času in na istem kraju. Razpravljalo se bo tudi o načrtu za bodoče leto.

Vsa prosvetna in izobraževalna društva se opozarjajo na materski dan. Pripravite materam veselo uro, ki naj izzveni v ljubezni in spoštovanju do slovenske matere.

Vsebina: Dr. Ivo Česnik: Gojimo in branimo slovenstvo. — Delo v prosvetnih društvih naj se vrši v kmečkem pravcu. — »Domoljub«. — Na kongres Kristusa Kralja! — Nove ljudske igre. — II. zvezin svet.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Zadržno tiskarno v Ljubljani: Maks Blejec